

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
ANALIZA CEN KOMUNALNIH STORITEV V ZASAVSKI REGIJI

Ljubljana, november 2023

ŠPELA CEPUŠ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Špela Cepuš, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza cen komunalnih storitev v Zasavski regiji, pripravljene v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Jeleno Zorić

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu prek Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	ZNAČILNOSTI IN OBLIKOVANJE CEN KOMUNALNIH DEJAVNOSTI	2
2.1	Komunalno podjetje	2
2.2	Naravnomonopolne dejavnosti	3
2.3	Regulacija cen naravnomonopolnih dejavnosti	4
2.4	Metoda oblikovanja cen komunalnih storitev v Sloveniji.....	5
2.5	Uredba o metodologiji oblikovanja cen	6
2.5.1	Sestava cene dejavnosti oskrbe s pitno vodo.....	8
2.5.2	Sestava cene dejavnosti odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode.....	9
2.5.3	Sestava cene dejavnosti ravnanja s komunalnimi odpadki.....	9
3	OPIS IN OPREDELITEV DEJAVNOSTI KOMUNALNIH PODJETIJ V ZASAVSKI REGIJI	10
3.1	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi	10
3.2	Komunalno podjetje Trbovlje	10
3.3	Komunalno podjetje Hrastnik.....	10
3.4	Predstavitev in osnovna primerjava dejavnosti izbranih komunalnih podjetij	11
4	PRIMERJAVA CEN KOMUNALNIH DEJAVNOSTI V ZASAVSKIH OBČINAH	15
4.1	Dejavnost oskrbe s pitno vodo	15
4.2	Dejavnost odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode.....	18
4.3	Dejavnost zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov	21
5	VZROKI ZA ODPSTOPANJE CEN KOMUNALNIH STORITEV MED PODJETJI	25
6	SKLEP	27
	LITERATURA IN VIRI	29

KAZALO TABEL

Tabela 1: Dejavnosti komunalnih podjetij.....	12
Tabela 2: Poslovanje oskrbe s pitno vodo izbranih komunalnih podjetij za leto 2020	13

Tabela 3: Poslovanje dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode izbranih komunalnih podjetij za leto 2020	13
Tabela 4: Poslovanje dejavnosti zbiranja in odlaganja MKO in BIO odpadkov izbranih komunalnih podjetij za leto 2020	13
Tabela 5: Primerjava opravljanja različnih komunalnih dejavnosti glede na obseg izvedbe za leto 2020	14
Tabela 6: Primerjava cene vodarine in omrežnine za leto 2020	16
Tabela 7: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti oskrbe s pitno vodo Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi	17
Tabela 8: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti oskrbe s pitno vodo Komunalnega podjetja Trbovlje	17
Tabela 9: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti oskrbe s pitno vodo Komunalnega podjetja Hrastnik	18
Tabela 10: Primerjava cene odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode med komunalnimi podjetji za leto 2020	19
Tabela 11: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi	20
Tabela 12: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode Komunalnega podjetja Trbovlje	21
Tabela 13: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode Komunalnega podjetja Hrastnik	21
Tabela 14: Primerjava cene dejavnosti zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov med komunalnimi podjetji za leto 2020	22
Tabela 15: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi	24
Tabela 16: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov Komunalnega podjetja Trbovlje	24
Tabela 17: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov Komunalnega podjetja Hrastnik	25
Tabela 18: Primerjava velikosti podjetja in mesečnih stroškov komunalnih storitev	26

KAZALO SLIK

Slika 1: Naravni monopol	4
--------------------------------	---

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

BIO – biološki odpadki

DN – premer vodomera

ISO 9001 - certifikat sistema vodenja kakovosti

ISO 14001 - certifikat sistema ravnanja z okoljem

KPH – Komunalno podjetje Hrastnik

KPT – Komunalno podjetje Trbovlje

KPZ – Komunalno podjetje Zagorje ob Savi

Ur. l. – Uradni list

m³ – kubični meter

MKO – mešani komunalni odpadki

RPI-X – (angl. retail price indeks); merjenje inflacijske stopnje

RS – Republika Slovenija

ZGJS – Zakon o gospodarskih javnih službah

ZVO – Zakon o varstvu okolja

1 UVOD

Besede okolje, čistoča, pitna voda, odpadki, cena in podražitev nas spremljajo na vsakem koraku vsakdanjega življenja. Prav tako lahko v naravi ali notranjih prostorih zaznamo številne odpadke. Za naše kakovostno življenje je potrebno čisto, urejeno in varno okolje, v katerem lahko kakovostno bivamo. Premalo se zavedamo, kakšen privilegij imamo, ko iz vodovodnih pip v naša stanovanja in hiše priteče čista, neoporečna voda. Za vse zgoraj našete stvari so zaslužna komunalna podjetja v vsakem kraju posebej, ki skrbijo za odvoz odpadkov, dobavo pitne vode in odvajanje odpadne vode. Ne smemo pozabiti še vseh izbirnih dejavnosti, ki jih opravljajo podjetja.

Komunalna podjetja so naravnomonopolna dejavnost in večinoma delujejo v okviru občine. V času, v katerem živimo, se večina prebivalcev Slovenije sooča z veliko finančno krizo. Prebivalci vsak dan opazajo vse večje podražitve na vseh področjih. Tudi cene storitev komunalnih podjetij niso enake v vseh občinah, kar je lahko velikokrat razlog za konflikte med ponudnikom in uporabnikom komunalne storitve.

Glavni namen zaključne strokovne naloge je analiza cen komunalnih podjetij v Zasavski regiji, da bi prišli do ugotovitve, kako veliko je odstopanje v cenah med tremi komunalnimi podjetji in ali so odstopanja v cenah zares potrebna ter zakaj nastajajo. Pri tem želim ugotoviti, ali so razlike v cenah komunalnih storitev povezane s površino oskrbovanja s komunalnimi storitvami in številom prebivalstva v posamezni občini.

Cilj zaključne strokovne naloge je analizirati značilnost delovanja komunalnih podjetij, metode oblikovanja cen komunalnih storitev, in tudi na splošno v naravnomonopolnih dejavnostih, ter konkretno metodo oblikovanja cen komunalnih storitev v Sloveniji. Cilj je tudi izvesti primerjalno analizo cen komunalnih storitev med komunalnimi podjetji v izbrani regiji in ugotoviti, zakaj prihaja do razlik v ceni med komunalnimi podjetji v isti geografski regiji.

V prvem delu zaključne strokovne naloge je predstavljena teoretična plat obravnavane teme, nato sledita opis in analiza dejavnosti posameznih podjetij, vključno s primerjavo cen med podjetji. Na koncu naloge so predstavljeni vzroki odstopanja cen med komunalnimi podjetji v Zasavski regiji. Teoretični del naloge je napisan na podlagi pregleda akademske in strokovne literature. Osrednja raziskovalna metoda, uporabljena v nalogi, je primerjalna analiza. Analizo izvedem na podlagi pridobljenih sekundarnih podatkov iz letnih poročil podjetij, ki jih kombiniram z demografskimi podatki občin v Zasavski regiji.

2 ZNAČILNOSTI IN OBLIKOVANJE CEN KOMUNALNIH DEJAVNOSTI

2.1 Komunalno podjetje

Izvor komunalne dejavnosti sega daleč v preteklost, in sicer še v čase homosapiensa, saj se je takrat začela skrb za urejeno okolico in prebivališče. Skrb za urejenost okolice oz. mest se je z naraščajočo stanovanjsko kulturo skozi leta močno povečevala. K delovanju komunalnih podjetij je močno prispeval tudi razvoj proizvodnih sil (Klemenčič, 1997).

Komunalna dejavnost se je pojavila kot družbena dejavnost, saj skrbi za človekovo urejeno življenje in čistočo okolice. Poleg tega komunalna dejavnost vključuje še skrb za oskrbo s pitno vodo in odvajanje komunalne odpadne vode. Učinkovitost komunalne dejavnosti pa ni le v dejavnosti sami in njenih zaposlenih, temveč je v veliki meri odvisna tudi od uporabnikov te dejavnosti. Omeniti je pomembno, da so storitve komunalne dejavnosti materialne narave, ki ustvarja povsem nove vrednosti za uporabo. To se kaže predvsem v naslednjih dejavnostih: v oskrbi z vodo, odvajanju odpadne vode, urejanju poti ob naseljih in oskrbi z električno energijo. Delovanje komunalnih podjetij se mora ves čas prilagajati hitri dinamiki življenja (Klemenčič, 1997).

Pomembne opredelitve komunalne dejavnosti so, da (Klemenčič, 1997):

- je družbena dejavnost,
- je dejavnost vezana na naselje,
- skrbi za redno in pravilno obnavljanje temeljnih materialnih življenjskih pogojev v naselju,
- določa obseg, sestavo, organizacijo, upravljanje, določanje cen in tarif komunalnih storitev in
- je predmet širšega družbenega pomena.

Oprelitev komunalne dejavnosti izhaja iz njene funkcije in nalog. Vsako komunalno podjetje ima različne materialne pogoje za opravljanje storitev. Zaradi tega se komunalna podjetja razvrščajo na različne razvojne stopnje, in sicer: režijski obrat, javni gospodarski zavod, javno podjetje, koncesionirana gospodarska javna služba in vlaganje javnega kapitala v organizacijske oblike oseb zasebnega prava. Na razvoj vpliva tudi komunalna politika naselja, sociološki vidik pa predstavlja le sestavni del te politike. Opravljanje komunalne dejavnosti je močno povezano z občinsko upravo, zato v različni literaturi zaznamo tudi izraz »komunalna služba« namesto komunalna dejavnost ali komunalno podjetje. Dejavnost komunalnih storitev lahko opravljajo tudi samostojni podjetniki, zavodi ali drugi (Klemenčič, 1997).

Komunalna dejavnost spada med lokalne gospodarske javne službe. Gospodarske javne službe morajo izvajati predpisane obvezne dejavnosti, poleg teh pa si izberejo še izbirne

dejavnosti, ki jih bodo izvajale. Obvezne lokalne gospodarske javne službe so določene v Zakonu o varstvu okolja (ZVO), Ur. l. RS, št. 44/22, izbirne dejavnosti pa v Zakonu o gospodarskih javnih službah (ZGJS), Ur. l. RS, št. 32/93. Med obvezne gospodarske javne službe štejemo: oskrbo s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda, ravnanje s komunalnimi odpadki, odlaganje ostalih komunalnih odpadkov, javno snago in čiščenje javnih površin, urejanje javnih poti, urejanje površin za pešce in zelenih površin, gasilsko službo, urejanje stavbnih zemljišč, upravljanje občinskih stanovanjskih in občinskih kategoriziranih cest (Hrovatin, 2002; ZVO, 2022; ZGJS, 1993).

Komunalno dejavnost lahko v osnovi razdelimo na tri dele, in sicer na (Klemenčič, 1997):

- dejavnost z absolutno prisilnostjo, za kar velja, da je občan dolžan v celoti uporabljati komunalne storitve (npr. dimnikarska storitev);
- dejavnost s parcialno prisilnostjo, kjer je občan delno dolžan uporabljati storitve, delno pa se o porabi storitve odloča samostojno (npr. pogrebna služba);
- dejavnost, ki ni povezana s prisilnostjo, za kar velja, da se občan popolnoma sam odloči o uporabi storitev (npr. distribucija zemeljskega plina).

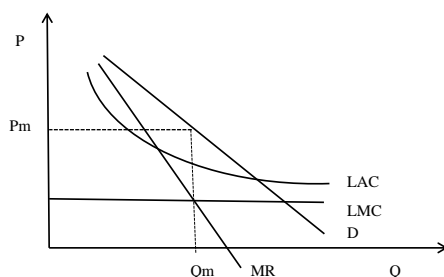
2.2 Naravnomonopolne dejavnosti

Kadar na trgu nimamo konkurence in je na trgu blaga le en prodajalec s tem blagom ter to blago nima nadomestkov, se izoblikuje oblika trga, imenovana monopol. Ponudnika tega blaga imenujemo monopolist. Glavna in najpomembnejša razlika med monopolom in popolno konkurenco je velikost cenovne elastičnosti povpraševanja za posamezno podjetje. Razlika je tudi v krivuljah. Pri popolni konkurenci je krivulja povpraševanja po proizvodih posameznega podjetja vodoravna premica, pri monopolu pa je krivulja povpraševanja obrnjena navzdol zaradi vpliva na ceno proizvoda (Prašnikar, 1999).

Za monopolista potencialna konkurenca ni nevarna zaradi različnih ovir za vstop v njegovo panogo. Poznamo dve vrsti ovir, in sicer tehnične ter pravne. Med tehnične ovire spadajo padajoči mejni stroški na celotnem območju proizvodnje proizvajalca in monopol s posebnimi znanji ter proizvodnimi tehnikami. Pravne ovire pa so javne dobrine – patenti in določeni državni ukrepi (Tajnikar, 2006).

V svetu ekonomije je zelo poznan tudi naravni monopol. Tako imenujemo določeno obliko podjetja, kjer je značilno, da prevladujejo ekonomije obsega pri večjem obsegu proizvodnje. Vse to privede do zmanjševanja povprečnih stroškov tudi ob večanju obsega proizvodnje (slika 1). Tako podjetje dobi moč in na trgu prevladuje ter s svojo dejavnostjo oskrbuje celotno povpraševanje trga (Tajnikar, 2006).

Slika 1: Naravni monopol

Vir: Hrovatin (2013).

Dejavnosti naravnega monopola so prisotne v infrastrukturnih panogah (telekomunikacije, železnica, elektrogospodarstvo itd.). Naravni monopoli se običajno izvajajo v sklopu javne službe. Tako ima država nadzor nad prodajnimi cenami in s tem omogoča oblikovanje stopenj donosa v normalnih vrednostih (Tajnikar, 2006).

Pri naravnem monopolu je treba omeniti tudi franšize oz. državne koncesije. Franšize oblikuje država tam, kjer je treba obvarovati minimalne norme poslovanja. Z njimi se obvarujejo obstoječi proizvajalci (Tajnikar, 2006).

Alternativne politike uravnavanja naravnega monopola so poddržavljanje podjetja, reguliranje stopnje donosa oziroma regulacija cen, konkurenca med morebitnimi nosilci storitev naravnega monopola, protimonopolna zakonodaja in politika »laissez-faire« do naravnih monopolov. Vse našteje alternativne politike imajo vsaka zase številne pomanjkljivosti, do katerih prihaja, kadar je na trgu en prodajalec, ki dobavlja proizvode. V določenih situacijah je najcenejša rešitev konkurenca med morebitnimi ponudniki storitev. V drugi situaciji je najbolj optimalno, da država prevzame lastništvo podjetja, ki opravlja dejavnost naravnega monopola (Prašnikar, 1999).

2.3 Regulacija cen naravnomonopolnih dejavnosti

Naravnomonopolna dejavnost oz. dejavnosti lokalne gospodarske službe veljajo za edinega ponudnika storitve na določenem lokalnem področju. Izziv, s katerim se srečujejo naravnomonopolna podjetja, je, kako določiti organ, ki bo odgovoren in pristojen za regulacijo cen ter bo to tudi nadzoroval. Pri regulaciji cen v naravnomonopolnih podjetjih lahko upoštevamo dva pristopa k regulaciji, in sicer centralizirano ter decentralizirano regulacijo (Hrovatin, 2002).

Z izključno ekonomskega vidika bi bila regulacija cen s centraliziranim odločanjem boljša odločitev, saj bi prispevala strokovnost pri določanju in nadzoru cen. Regulacijska komisija bi imela možnost primerjave cen med različnimi podjetji, ki opravljajo enako dejavnost v različnih občinah. S to regulacijo bi lahko obšli politično določanje cen. Glede centralizirane

regulacije se pojavljajo določeni pomisleki, saj bi lahko prišlo do političnega odpora in nasprotovanja lokalnih skupnosti (Hrovatin, 2002).

Na svetovnem trgu sta se oblikovali dve obliki cenovne regulacije naravnomonopolnih panog, in sicer (Baldwin in Cave, 1999; Hrovatin, 2013):

- regulacija stopnje donosa, ki izhaja iz Združenih držav Amerike, kjer:
 - država določi največjo dovoljeno stopnjo donosa, ki jo podjetje lahko dosega; ta je navadno enaka povprečni stopnji donosa v gospodarstvu, in
 - podjetja sama določajo cene; omejuje jih samo stopnja donosa, ki ne sme biti presežena;
- regulacija po metodi zamejenih cen na podlagi obrazca RPI-X, ki izhaja iz Velike Britanije, pri čemer:
 - država z obrazcem določi dovoljeno povečanje cen naravnomonopolnih panog,
 - RPI (angl. retail price indeks) je kratica za merjenje inflacijske stopnje,
 - X – označuje zahtevano povečanje učinkovitosti oziroma tehnološki napredek,
 - cene se lahko povečujejo za stopnjo inflacije (RPI), zmanjšano za del znižanja stroškov, ki so nastali zaradi tehnološkega napredka (X).

Pozitivna stran regulacije stopnje donosa temelji na pokrivanju vseh stroškov podjetja. Slabost regulacije stopnje donosa je, da ne vključuje zadostnih spodbud za učinkovito poslovanje, medtem ko so te spodbude vgrajene pri metodi zamejenih cen (Grobiša, 2020).

2.4 Metoda oblikovanja cen komunalnih storitev v Sloveniji

Osnove za oblikovanje cen komunalnih storitev so zapisane v ZGJS, ki se je oblikoval leta 1993 in je v veljavi še danes. Cene se na podlagi tega zakona oblikujejo diferencirano po skupinah uporabnikov. Zakon dovoljuje subvencioniranje dejavnosti iz občinskega proračuna. Z zakonom je določeno, da se lahko predpiše davek za financiranje lokalne skupnosti (Hrovatin, 2002; ZGJS, 1993).

Pri prilagajanju Evropski uniji (v nadaljevanju EU) za oblikovanje cen komunalnih storitev se upoštevajo naslednji temeljni principi (Hrovatin in Bailey, 2001; Hrovatin, 2002):

- popolno kritje stroškov (investicijskih, kot tudi tekočih),
- pokrivanje stroškov s cenami v skladu s principom uporabnik plača,
- izvajanje javnih služb na podlagi predpisanih standardov,
- pravilna in učinkovita raba naravnih virov,
- učinkovita izraba obstoječih zmogljivosti in
- nagnjenje k čim manjšemu onesnaževanju.

Kadar govorimo o predlogu za določanje cen, je treba upoštevati upravičene cene in kalkulacijo lastnih cen. Vse cene morajo biti v skladu z računovodskimi standardi in morajo vključevati neposredne stroške materiala, dela, druge neposredne stroške, posredne

proizvajalne stroške, posredne stroške nabave, uprave, prodaje in obresti, neposredne stroške prodaje, pa tudi dobiček (Hrovatin, 2002).

Cene se oblikujejo v odnosu med ravno oskrbo in stroškov. Pod raven oskrbe spadajo kakovost in tehnično-materialna opremljenost izvajalca, postopki priprave in predelave. Na podlagi tega pridemo do oblikovanja lastne cene, ki se običajno razlikuje od zahtev EU glede oskrbe (kakovosti vode in čiščenje odplak). Zato je potreben izračun upravičene cene, za katero mora biti izdelan program za doseganje predpisanega načina oskrbe. Le s tem programom lahko izračunamo dodatke k lastni ceni. Vsako spremembo cene mora komunalno podjetje opredeliti glede na vrsto stroška (Hrovatin, 2002).

Za določanje cen in njihovo povečanje se uporablja naslednja enačba (Hrovatin, 2002):

$$Cena = \frac{\sum E_i * C_i}{Q}, \quad (1)$$

kjer je:

E_i – poraba produkcijskega dejavnika i ,

C_i – cena produkcijskega dejavnika i in

Q – količina storitve.

Za popolnejše in uspešnejše delovanje sistema oblikovanja cen bi bile potrebne še naslednje dopolnitve (Hrovatin, 2002):

- preverjanje začetnih referenčnih cen,
- uporaba primerjalne konkurence ali benchmarkinga pri določanju začetnih referenčnih cen,
- uporaba primerjalne konkurence pri določanju dopustnega povečanja cen,
- določitev okvirov za spremembe cen za daljše časovno obdobje,
- vzpostavitev natančne metodologije oblikovanja cen, ki bodo zajele vse vrste komunalnih storitev, in
- ustanovitev strokovnega organa za nadzor cen na ravni države.

Z letom 2013 je pričela veljati Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Uredba o metodologiji, Ur. l., št. 87/12), ki je z nekaterimi kasnejšimi dopolnitvami trenutno veljavna uredba za določanje cen komunalnih dejavnosti v Sloveniji. V Uredbi o metodologiji so določeni normativi in ukrepi, ki se navezujejo na obračun cen storitev za uporabnike javnih služb.

2.5 Uredba o metodologiji oblikovanja cen

Cene komunalnih storitev v Sloveniji se oblikujejo s pomočjo Uredbe o metodologiji, kjer je določena metodologija za oblikovanje cen javnih služb varstva okolja.

Uredba o metodologiji (1. člen) vsebuje metodologijo za oblikovanje cen naslednjih dejavnosti:

- oskrbe s pitno vodo,
- odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode,
- zbiranja določenih vrst komunalnih odpadkov,
- obdelave določenih vrst komunalnih odpadkov,
- odlaganja ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov.

Določeni so ukrepi in normativi, ki se uporabljajo pri obračunu cen storitev njihovim uporabnikom. V Uredbi o metodologiji (2. člen) so opredeljeni in razloženi posamezni izrazi, ki pripomorejo k lažjemu razumevanju celotne uredbe, in tudi oblikovanje cene. Izrazi, ki so uporabljeni tudi v empiričnem delu zaključne strokovne naloge, so (Uredba o metodologiji, 2. člen):

- vodarina: je del cene, ki vključuje stroške opravljanja storitev javne službe oskrbe s pitno vodo ter javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode;
- omrežnina: je del cene, ki vključuje stroške javne infrastrukture, javne službe oskrbe s pitno vodo ter javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode;
- cena izvajanja storitve: je del cene, ki vključuje stroške opravljanja storitev javne službe ravnanja z odpadki;
- cena javne infrastrukture: je del cene, ki vključuje stroške javne infrastrukture javne službe ravnanja z odpadki.

Za obračun javne infrastrukture se zaračunava najemnina, ki jo občina za opravljanje javne službe izvajalcem storitve obračunava za posamezno storitev, ki je navedena v Uredbi o metodologiji (3. člen), najmanj v višini obračunane amortizacije za javno infrastrukturo.

V primeru, da cena storitve javne službe ne pokriva celotne najemnine, ki jo potrdi pristojni organ občine, je treba za razliko oblikovati subvencijo iz proračuna občine. Subvencija se prizna za uporabnike gospodinjstva ali izvajalce nepridobitnih dejavnosti (Uredba o metodologiji, 3. člen).

Enkrat letno se preveri tudi dejansko količino opravljenih storitev, ki jih opravi izvajalec za uporabnike. V primeru, da dejanske količine opravljenih storitev ni mogoče ugotoviti, jo izvajalec oceni na podlagi podatkov o povprečni količini opravljenih storitev v preteklem obračunskem obdobju (Uredba o metodologiji, 4. člen).

Metodologija oblikovanje cene storitev javnih služb je določena v 5. členu Uredbe o metodologiji. V prvem koraku najprej ceno storitve posamezne javne službe na območju občine izvajalec določi z elaboratom, ki mora vsebovati določene točke, predpisane v 9. členu Uredbe o metodologiji. Pomembnejše točke so: predračunska in obračunska količina opravljenih storitev javne službe za preteklo obračunsko obdobje, predračunski in

obračunski stroški za izvajanje storitev posamezne javne službe za preteklo obračunsko obdobje, primerjava obračunskih cen posamezne javne službe, za katero se oblikuje cena s potrjenimi cenami storitve javne službe na primerljivih območjih. Elaborat je treba predložiti pristojnemu občinskemu organu, ki ga potrdi (Uredba o metodologiji, 5. in 9. člen).

Če gre za postopek izbire izvajalca, lahko ceno predlaga tudi ponudnik storitve javne službe. V primeru, da izvajalec še ni izbran, mora elaborat vsebovati samo točke, ki ustrezajo oziroma se nanašajo na prihodnje obdobje. V primeru, da je skupni izvajalec javnih služb in občine ne določijo enotne cene za opravljanje storitev, lahko vsaka občina ločeno določi ceno storitev posamezne javne službe (Uredba o metodologiji, 5. člen).

Občina določi potrjeno ceno za posamezno javno službo. Določi se tudi morebitna subvencija. Cenik s potrjenimi cenami, ki so znižane za morebitno subvencijo, je treba objaviti, da so uporabniki z njim seznanjeni (Uredba o metodologiji, 5. člen).

V 7. členu Uredbe o metodologiji so tudi predpisana izhodišča za oblikovanje cen. Pomembno je, da se pri oblikovanju cen javnih služb upoštevajo vsi standardi za opravljanje posamezne storitve. Za vsako javno službo so predpisi na državnem in občinskem nivoju, katere je treba upoštevati.

V prvem koraku je treba najprej določiti obseg izvajanja storitev javne infrastrukture, vrednost tega izvajanja ter največji donos na vložena poslovno potrebna osnovna sredstva za izvajanje storitve. Donos na vložena poslovno potrebna osnovna sredstva izvajalca je donos izvajalca, ki ne sme presegati 5 % vrednosti poslovno potrebnih osnovnih sredstev za neposredno opravljanje posamezne javne službe. Upoštevajo se načrtovane količine opravljenih storitev, določijo pa se tudi stroški in prihodki izvajalca za prihodnje obdobje. Vsa določena izhodišča so potrebna tudi za pripravo že zgoraj omenjenega elaborata (Uredba o metodologiji, 2. člen).

Kalkulativni element niso globe, reprezentanca, sponzorstva in morebitne donacije, katerih stroške nosi izvajalec in se ne upoštevajo v oblikovanju cene (Uredba o metodologiji, 8. člen).

V primeru, da bo izvajalec javnih služb opravljal tudi tržne dejavnosti, mora poskrbeti za ločeno računovodsko beleženje stroškov. Kadar je v občini isti izvajalec storitve, ne sme prihajati do različnih cen med uporabniki znotraj iste skupine uporabnikov.

2.5.1 Sestava cene dejavnosti oskrbe s pitno vodo

Sestavna dela cene pri storitvi oskrbe s pitno vodo sta omrežnina in vodarina. Če se javna infrastruktura nahaja zunaj občine, je v omrežnino všteti sorazmerni delež stroškov javne infrastrukture. V omrežnino so vključeni vsi stroški amortizacije, zavarovanja infrastrukture, odškodnin, obnove in vzdrževanja, nadomestil in odhodki za financiranje stroškov omrežnine. V vodarino pa so vključeni neposredni stroški dela, materiala, storitev in drugi

neposredni stroški. Poleg vseh neposrednih stroškov vodarina vključuje še splošne proizvodjalne stroške, splošne nabavne-prodajne stroške, stroške uprave, obresti za financiranja, neposredne stroške prodaje, stroške vodnega povračila za prodano vodo in druge poslovne odhodke (Komunala Hrastnik, 2021b).

Omrežnina je določena na letni ravni in se zaračuna glede na zmogljivost priključka vodomera. Izračuna se kot vsota celotnih stroškov omrežnine, deljeno za vsoto faktorjev omrežnine. Nato izračunan količnik pomnožimo s faktorjem omrežnine glede na premer vodomera. V primeru, da stavba nima obračunskega vodomera, se zaračuna omrežnina glede na zmogljivost vodomera (Komunala Hrastnik, 2021b).

Vodarina se meri s kubičnimi metri (m^3), in sicer z obračunskim vodomrom. Obračunavanje poteka po dejanski porabi v preteklem obračunskem obdobju. Izvajalec storitve pri uporabniku storitve minimalno enkrat letno preveri dejansko porabo in pripravi poračun za preteklo obdobje. Vodarino izračunamo tako, da stroške oskrbe s pitno vodo delimo s količino opravljenih storitev (Komunala Hrastnik, 2021b).

2.5.2 Sestava cene dejavnosti odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode

Cena pri izvajanju storitve odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode ima za vsako postavko drugače oblikovano ceno. Prav tako ima tudi uporabnik storitve na svojem računu ločeno prikazane postavke za odvajanje in čiščenje komunalne in padavinske odpadne vode. Poleg tega mora izvajalec storitve ločeno voditi izkaz poslovnega izida. Cena za odvajanje komunalne vode je sestavljena podobno kot cena pri oskrbi s pitno vodo. Pri storitvi odvajanja in čiščenja padavinske odpadne vode s streh se cena oblikuje glede na količino padavin na m^3 in glede na velikost strehe. Cena se izračuna tako, da stroške opravljanja storitve delimo s količino opravljenih storitev (Komunala Hrastnik, 2021b).

2.5.3 Sestava cene dejavnosti ravnanja s komunalnimi odpadki

Pri storitvi ravnanja s komunalnimi odpadki se ločeno oblikujejo cene za določene storitve, ki jih opravlja javna služba (zbiranje, odvoz, predelava odpadkov). Predračunska cena je tista cena, ki krije stroške storitve. Cene se določajo na kilogram opravljene storitve. Končni izračun je odvisen od pogostosti odvoza in velikosti zbirne posode. Izvajalec storitve mora posebej voditi stroške in prihodke, ki so del opravljanja storitve. V primeru, da si več uporabnikov deli zabojnike za odlaganje odpadkov, je občina tista, ki določi način porazdelitve količine opravljanja storitve (Komunala Hrastnik, 2021b).

3 OPIS IN OPREDELITEV DEJAVNOSTI KOMUNALNIH PODJETIJ V ZASAVSKI REGIJI

V tem poglavju predstavljam tri komunalna podjetja iz Zasavske regije in podajam osnovne informacije o njihovem poslovanju. Poleg opisa komunalnih podjetij so prikazane informacije o dejavnostih podjetij, njihovih prihodkih in odhodkih ter poslovnem izidu.

3.1 Komunalno podjetje Zagorje ob Savi

Javno podjetje Komunala Zagorje ob Savi deluje na območju občine Zagorje ob Savi. Občina je tudi lastnica podjetja. Podjetje s svojimi dejavnostmi oskrbuje 13 krajevnih skupnosti. Po podatkih iz leta 2020 ima občina Zagorje ob Savi 16.402 prebivalcev. V letu 2020 je bilo 78 zaposlenih. Trenutni direktor podjetja je Sandi Grčar. Podjetje opravlja 13 različnih dejavnosti, kot je razvidno v tabeli 1. Podjetje je leta 2018 prejelo certifikat za družini prijazno podjetje, leto kasneje so prejeli certifikat vode iz pipe. Istega leta so prejeli certifikat Gospodarske zbornice Slovenije Excellent Small & Medium Enterprises in priznanje za izjemne organizacijske dosežke na področju komunalne dejavnosti in 60 let poslovanja. V zadnjih letih so prejeli certifikate za finančno zanesljivost in platinasto odličnost. Podjetje je v letu 2020 poslovalo pozitivno, in sicer je dobiček podjetja znašal 35.385 EUR (Komunala Zagorje ob Savi, 2021).

3.2 Komunalno podjetje Trbovlje

V Komunalnem podjetju Trbovlje opravljajo 10 različnih dejavnosti, kar je razvidno iz tabele 1. Podjetje s svojimi storitvami oskrbuje 10 krajevnih skupnosti v občini Trbovlje. Skupno je v občini Trbovlje 16.024 prebivalcev. Komunalno podjetje Trbovlje deluje že 65 let. Trenutni direktor je Bruno Šurina. Ustanovitelj podjetja je Občina Trbovlje in je tudi 100-odstotna lastnica podjetja. V letu 2020 je bilo v podjetju zaposlenih 108 delavcev. Podjetje ima certifikate iz naslova kakovosti ISO 14001 in ISO 9001. V letu 2020 je podjetje poslovalo s 465.052 EUR dobička (Komunalno podjetje Trbovlje, 2021).

3.3 Komunalno podjetje Hrastnik

Komunalno podjetje Hrastnik je od leta 2020 v večinski lasti Občine Hrastnik. V občini Hrastnik je po podatkih iz leta 2020 9.139 prebivalcev, ki koristijo storitve Komunalnega podjetja Hrastnik. Skupno Komunalno podjetje Hrastnik s svojimi storitvami oskrbuje 10 krajevnih skupnosti. Direktor podjetja je Matej Kuhar. V podjetju je zaposlenih 41 oseb. Podjetje je v letu 2020 pridobilo certifikate zaupanja vreden upravnik, voda iz pipe in certifikat za bonitetno izvrstnost. V letu 2020 je podjetje imelo 635,80 EUR dobička (Komunalno podjetje Hrastnik, 2021a).

3.4 Predstavitev in osnovna primerjava dejavnosti izbranih komunalnih podjetij

Tabela 1 prikazuje dejavnosti komunalnih podjetij, ki jih izvajajo komunalna podjetja. Iz tabele je razvidno, da različna komunalna podjetja opravljajo različne komunalne dejavnosti, saj se dejavnosti komunalnih podjetij delijo na obvezne in izbirne dejavnosti.

Tabela 2 prikazuje poslovanje dejavnosti oskrbe s pitno vodo vseh treh komunalnih podjetij. Prikazani so prihodek, odhodek in dobiček iz vodovodne dejavnosti za leto 2020. Iz tabele je razvidno, da sta imela Komunalno podjetje Zagorje ob Savi in Komunalno podjetje Trbovlje pozitivno poslovanje v dejavnosti oskrbe s pitno vodo, Komunalno podjetje Hrastnik pa je v letu 2020 poslovalo negativno.

Tabela 3 prikazuje prihodke, odhodke in dobiček poslovanja podjetij iz dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode. Pri tej dejavnosti ima pozitivno poslovanje Komunalno podjetje Trbovlje.

V tabeli 4 je prikazano poslovanje obravnavanih podjetij v dejavnosti zbiranja ter odvoza mešanih in bioloških komunalnih odpadkov. Komunalno podjetje Trbovlje je v tej dejavnosti v primerjavi s Komunalnim podjetjem Hrastnik in Komunalnim podjetjem Zagorje ob Savi edino, ki ustvarja dobiček.

Tabela 5 prikazuje primerjavo opravljanja različnih komunalnih dejavnosti glede na obseg izvedbe za leto 2020. Prikazano je število uporabnikov, ki so zabeleženi v sistemu opravljanja dejavnosti. Poleg teh je pri vodovodni dejavnosti ter dejavnosti čiščenja in odvajanja odpadne komunalne vode prikazana tudi količina vode v kubičnih metrih. Pri dejavnosti zbiranja in odvoza mešanih komunalnih odpadkov (v nadaljevanju MKO) in bioloških (v nadaljevanju BIO) odpadkov je prikazana količina odvoza smeti v tonah.

Tabela 1: Dejavnosti komunalnih podjetij

Dejavnosti	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi	Komunalno podjetje Trbovlje	Komunalno podjetje Hrastnik
Oskrba s pitno vodo	✓	✓	✓
Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda	✓	✓	✓
Ravnanje s komunalnimi odpadki	✓	✓	✓
Kanalizacija		✓	✓
Javna snaga in čiščenje javnih površin	✓	✓	✓
Urejanje lokalnih cest	✓	✓	✓
Urejanje javnih poti, površin za pešce in zelenic	✓	✓	
Plakatiranje na javnih plakatnih mestih, nameščanje transparentov in izobešanje zastav			✓
Urejanje ulic, trgov in cest, ki niso razvrščene med magistralne, regionalne in lokalne ceste	✓	✓	
Urejanje pokopališč	✓	✓	✓
Pogrebne storitve	✓	✓	✓
Urejanje in vzdrževanje tržnic	✓	✓	✓
Urejanje javnih parkirišč	✓		
Oskrba s toplotno energijo	✓	✓	
Javna razsvetljava	✓		
Upravljanje stanovanjskih in poslovnih prostorov			✓
24-urna dežurna služba	✓	✓	✓

Vir: lastno delo.

Tabela 2: Poslovanje oskrbe s pitno vodo izbranih komunalnih podjetij za leto 2020

	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi	Komunalno podjetje Trbovlje	Komunalno podjetje Hrastnik
Prihodki (EUR)	587.442	951.809	653.343
Odhodki (EUR)	557.617	950.911	661.194
Poslovni izid (EUR)	+29.825	898	-7.851

Vir: lastno delo.

Tabela 3: Poslovanje dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode izbranih komunalnih podjetij za leto 2020

	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi	Komunalno podjetje Trbovlje	Komunalno podjetje Hrastnik
Prihodki (EUR)	970.241	816.182	642.120
Odhodki (EUR)	995.639	813.906	651.913
Poslovni izid (EUR)	-25.398	+2.276	-9.793

Vir: lastno delo.

Tabela 4: Poslovanje dejavnosti zbiranja in odlaganja MKO in BIO odpadkov izbranih komunalnih podjetij za leto 2020

	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi	Komunalno podjetje Trbovlje	Komunalno podjetje Hrastnik
Prihodki (EUR)	770.056	1.128.426	485.134
Odhodki (EUR)	825.846	1.125.148	489.785
Poslovni izid (EUR)	-55.790	+3.278	-4.651

Vir: lastno delo.

Tabela 5: Primerjava opravljanja različnih komunalnih dejavnosti glede na obseg izvedbe za leto 2020

	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi (KPZ)	Komunalno podjetje Trbovlje (KPT)	Komunalno podjetje Hrastnik (KPH)
VODOVOD			
Količina vode v m ³	1.045.290	1.030.897	552.442
Št. uporabnikov	8.647	14.391	8.231
ODVAJANJE IN ČIŠČENJE KOMUNALNIH ODPADNIH VODA			
Količina vode v m ³	468.265	683.890	464.000
Št. uporabnikov	9.300	13.988	8.100
ZBIRANJE IN ODVOZ MKO			
Količina mešanih odpadkov v tonah	2.790	2.873	1.579
Št. uporabnikov	16.500	14.265	8.216
ZBIRANJE IN ODVOZ BIO ODPADKOV			
Količina BIO odpadkov v tonah	745	954	583
Št. uporabnikov	6.540	7.264	5.314

Vir: lastno delo.

4 PRIMERJAVA CEN KOMUNALNIH DEJAVNOSTI V ZASAVSKIH OBČINAH

V tem poglavju je predstavljena primerjava cen komunalnih storitev za vsa tri komunalna podjetja, ki so vključena v analizo. Najprej je analizirana dejavnost oskrbe s pitno vodo, nato čiščenje in odvajanje komunalne odpadne vode ter nazadnje zbiranje ter odvoz mešanih in bioloških odpadkov.

Pred izvedbo posamezne analize sledi razlaga oblikovanja cen za vsako dejavnost posebej. Poleg primerjave cen za posamezno dejavnost vseh treh podjetij je predstavljena še analiza vsakega podjetja posebej. V tej primerjalni analizi so analizirane cene, prihodki in odhodki ter poslovni izid posamezne dejavnosti za leti 2019 in 2020. V tem sklopu je izračunan tudi mesečni strošek za štiričlansko gospodinjstvo za vse tri analizirane dejavnosti za leto 2020.

4.1 Dejavnost oskrbe s pitno vodo

Cena dejavnosti oskrbe s pitno vodo se oblikuje glede na količino opravljene storitve v m³ in se izračuna na podlagi tega, koliko porabe vode je imel uporabnik na odjemnem mestu. Poleg tako izračunane vodarine je del cene tudi omrežnina, v katero so zajeti stroški javne infrastrukture. Zaračunavanje omrežnine je odvisno tudi od velikosti vodomera. Vsako komunalno podjetje pripravi elaborat o oblikovanju cen storitev, v katerem je opisano, kaj storitev zajema, kakšne so bile investicije ali vzdrževalna dela na vodovodnih sistemih in oblikovane cene za opravljanje dejavnosti. V elaboratu sta predstavljeni predračunska in obračunska količina opravljenih storitev za preteklo obračunsko obdobje. Predračunska količina je načrtovana količina opravljanja storitve vodovodne dejavnosti. Obračunska količina je dejanska količina opravljenih storitev za preteklo proračunsko obdobje. Poleg predračunske in obračunske količine je potreben tudi izračun predračunske cene in obračunske cene. Predračunska cena se izračuna glede na načrtovane stroške, prihodke in glede na obseg načrtovanih opravljenih storitev ter skladno s slovenskimi računovodskimi standardi in Uredbo o metodologiji.

Stroški za izvajanje storitve (stroški – vodarine) se izračunajo po naslednjih postavkah (Komunala Hrastnik, 2021b):

Neposredni stroški materiala
+ *neposredni stroški dela*
+ *drugi neposredni stroški*
+ *splošni nabavno-prodajni stroški*
+ *splošni upravni stroški*
+ *drugi poslovni odhodki*
+ *stroški vodnega povračila*

= *strošek vodarine*

Predračunska cena izvajanja storitve (vodarina) se nato izračuna kot kvocient med stroški vodarine in predvideno količino opravljenih storitev:

$$\text{Predračunska cena vodarine (EUR/m}^3\text{)} = \frac{\text{strošek vodarine/}}{\text{predvideno količino opravljenih storitev za prihodnje proračunsko obdobje}} \quad (2)$$

Stroški javne infrastrukture (stroški omrežnine) se izračunajo po naslednjih postavkah (Komunala Hrastnik, 2021):

Stroški amortizacije ali najema javne infrastrukture

+ *stroški zavarovanja javne infrastrukture*

+ *proračun omrežnine za preteklo leto*

= *stroški javne infrastrukture – omrežnine*

Predračunska cena javne infrastrukture (omrežnina) se nato izračuna po naslednji enačbi:

$$\text{Omrežnina (v EUR/DN/mesec)} = \frac{\text{stroški javne infrastrukture}}{\text{vsota faktorja omrežnine}} \quad (3)$$

Tabela 6: Primerjava cene vodarine in omrežnine za leto 2020

	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi (KPZ)	Komunalno podjetje Trbovlje (KPT)	Komunalno podjetje Hrastnik (KPH)
Vodarina (EUR/m³)	0,6514	0,6499	0,8320
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	3,465	3,7574	3,5623
Število uporabnikov	8.647	14.391	8.100

Vir: lastno delo.

Cene med komunalnimi podjetji so sicer težko primerljive, saj je cena odvisna od stanja napeljave, števila vodohranov, zajetij, črpališč, dolžine vodovodne napeljave, gostote naseljenosti, konfiguracije terena itd.

Kot je razvidno iz tabele 6, je bila v letu 2020 cena vodarine v Komunalnem podjetju Hrastnik za 28 % višja kot v Komunalnem podjetju Trbovlje, ki ima pri tej postavki najnižjo ceno. Komunalno podjetje Hrastnik je ceno v letu 2020 povečalo za 23 % glede na leto 2019. Cena v Komunalnem podjetju Zagorje ob Savi je malenkost višja kot v Komunalnem podjetju Trbovlje, v osnovi pa lahko trdimo, da sta bili ceni primerljivi. Razlog za povečanje cene v Komunalnem podjetju Hrastnik v letu 2020 je bil povečanje stroškov materiala, stroška dela in splošnih upravnih stroškov. Poleg tega so imeli večje stroške zaradi vseh ukrepov v obdobju epidemije COVID-19 in so bili primorani zvišati ceno storitve.

Cena omrežnine je bila v letu 2020 najnižja v Komunalnem podjetju Zagorje ob Savi, in sicer za slabih 8 % glede na Komunalno podjetje Trbovlje, kjer je bila cena najvišja. Pri postavki omrežnine so bile razlike med tremi podjetji manjše kot pri postavki vodarine.

Na podlagi cen vodarine in omrežnine iz tabele 6 lahko izračunamo mesečne stroške oskrbe s pitno vodo za posamezno komunalno podjetje za štiričlansko družino, ki je v letu 2020 povprečno porabila 14 m³ vode mesečno:

$$\text{Mesečni strošek oskrbe s pitno vodo} = \text{vodarina (EUR/m}^3\text{)} \quad (4)$$

$$* \text{poraba vode(m}^3\text{)} + \text{omrežnina (EUR)}$$

Mesečni strošek v KPZ = 0,6514 EUR/m³ * 14 m³ + 3,465 EUR = 12,58 EUR/mesec

Mesečni strošek v KPT = 0,6499 EUR/m³ * 14 m³ + 3,7574 EUR = 12,86 EUR/mesec

Mesečni strošek v KPH = 0,8320 EUR/m³ * 14 m³ + 3,5623 EUR = 15,21 EUR/mesec

Iz izračunov je razvidno, da so bili v letu 2020 mesečni stroški oskrbe s pitno vodo v Komunalnem podjetju Hrastnik za 20 % višji glede na Komunalno podjetje Zagorje ob Savi, kjer je mesečni strošek štiričlanske družine znašal 12,58 EUR. V Komunalnem podjetju Trbovlje so za dobra 2 % višji mesečni stroški kot v Komunalnem podjetju Zagorje ob Savi, kjer so mesečni stroški oskrbe s pitno vodo najnižji.

Tabela 7: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti oskrbe s pitno vodo Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi

KPZ	2019	2020	Indeks 20/19
Vodarina (EUR/m³)	0,6283	0,6514	103,7
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	3,4486	3,465	100,5
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	562.663	587.442	104,4
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	540.138	557.617	103,2
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	+ 22.525	+ 29.825	132,4

Vir: lastno delo.

Kot je razvidno iz tabele 7, je bilo poslovanje vodovodne dejavnosti Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi v letu 2020 boljše kot v letu 2019, saj je ustvarilo za 32,4 % višji dobiček. K višjemu dobičku podjetja je pripomoglo tudi zvišanje cen opravljanja storitev. Poleg tega podjetje v letu 2020 ni imelo dodatnih stroškov glede opravljanja vodovodne dejavnosti.

Tabela 8: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti oskrbe s pitno vodo Komunalnega podjetja Trbovlje

KPT	2019	2020	Indeks 20/19
Vodarina (EUR/m³)	0,6499	0,6499	100
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	3,6703	3,7574	102,4

se nadaljuje

*Tabela 8: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti oskrbe s pitno vodo
Komunalnega podjetja Trbovlje (nad.)*

KPT	2019	2020	Indeks 20/19
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	902.725	951.809	105,4
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	920.536	950.911	103,3
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	-17.811	-898	5,0

Vir: lastno delo.

Skladno s tabelo 8 je v letu 2020 cena vodarine v Komunalnem podjetju Trbovlje ostala nespremenjena, za 2,4 % pa se je povišala cena omrežnine v primerjavi z letom 2019. V letih 2019 in 2020 je imelo podjetje negativen poslovni izid. Glede na leto 2019, ko je imelo podjetje 17.811 EUR izgube, se je poslovanje podjetja v vodovodni dejavnosti v letu 2020 izboljšalo, in sicer je podjetje beležilo bistveno manjšo izgubo v vrednosti 898 EUR.

*Tabela 9: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti oskrbe s pitno vodo
Komunalnega podjetja Hrastnik*

KPH	2019	2020	Indeks 20/19
Vodarina (EUR/m³)	0,7385	0,8320	112,7
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	3,4964	3,5623	101,9
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	607.845	653.343	107,5
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	825.114	661.194	80,1
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	-217.269	-7.051	40,83

Vir: lastno delo .

Iz tabele 9 je nadalje razvidno, da se je v Komunalnem podjetju Hrastnik cena vodarine zvišala za 12,7 %, cena omrežnine pa za slaba 2 %. Podjetje je imelo v letih 2019 in 2020 več odhodkov kot prihodkov, zato je bilo poslovanje Komunalnega podjetja Hrastnik v obeh primerjanih letih negativno, izguba pa se je v letu 2020 bistveno znižala glede na predhodno leto.

4.2 Dejavnost odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode

Za oblikovanje cene pri dejavnosti odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode je treba upoštevati standarde, normative in ukrepe za izvajanje storitev javne službe, kot to predpisujejo občinski in državni predpisi.

Pri oblikovanju cene se upoštevajo načrtovani stroški, prihodki, načrtovane količine opravljanja storitev za prihodnje obračunsko obdobje.

Cene se oblikujejo na podlagi predračunske in obračunske količine za obračunavano obdobje. Predračunska količina izvedenih storitev odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode je načrtovana količina izvedenih storitev za preteklo obračunsko obdobje. Obračunska količina predstavlja dejansko količino izvedenih storitev.

Za oblikovanje cene je treba upoštevati predračunske in obračunske stroške izvajanja storitve. Predračunski stroški so načrtovani stroški glede na opravljanje dejavnosti v preteklem proračunskem obdobju. Obračunski stroški pa predstavljajo dejanske stroške storitve, ki jih podjetje izvede v preteklem obračunskem obdobju.

Pri izvajanju storitve odvajanja in čiščenja komunalne padavinske vode (vodarina) se upoštevajo naslednji stroški (Komunala Hrastnik, 2021b):

- neposredni stroški materiala,
- neposredni stroški dela,
- drugi neposredni stroški,
- splošni nabavno-prodajni stroški,
- splošni upravni stroški in
- drugi poslovni odhodki.

Pri oblikovanju cene so poleg izvajanja storitve pomembni tudi stroški javne infrastrukture (omrežnina), med katere spadajo (Komunala Hrastnik, 2021b):

- stroški amortizacije ali najema javne infrastrukture,
- stroški zavarovanja javne infrastrukture in
- proračun za preteklo proračunsko obdobje.

Tabela 10: Primerjava cene odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode med komunalnimi podjetji za leto 2020

	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi (KPZ)	Komunalno podjetje Trbovlje (KPT)	Komunalno podjetje Hrastnik (KPH)
Vodarina (EUR/m³)	1,0888	1,0323	1,0523
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	4,0569	6,4777	5,2052
Število uporabnikov	8.647	14.391	8.100

Vir: lastno delo.

Iz tabele 10, kjer je prikazana primerjava cen storitve odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v letu 2020, je razvidno, da ima najvišjo ceno omrežnine Komunalno podjetje Trbovlje, ki ima hkrati najnižjo ceno vodarine. Poleg tega ima to podjetje tudi največje število uporabnikov te storitve.

Cena vodarine Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi je bila v primerjavi s Komunalnim podjetjem Trbovlje, ki ima v tej kategoriji najnižjo ceno storitve vodarine, višja za 5 %. Komunalno podjetje Hrastnik pa je imelo v primerjavi s Komunalnim podjetjem Trbovlje za 2 % višjo ceno vodarine.

Večje razlike v cenah med podjetji so prisotne pri omrežnini, kjer ima Komunalno podjetje Trbovlje najvišjo ceno, Komunalno podjetje Zagorje ob Savi pa najnižjo. Glede na Komunalno podjetje Zagorje ob Savi ima Komunalno podjetje Hrastnik za 28 % višjo ceno omrežnine, Komunalno podjetje Trbovlje pa celo za 60 % višjo ceno omrežnine.

Na višjo ceno dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne vode vplivajo različni dejavniki, in sicer število uporabnikov, količina očiščene vode, vzdrževalna dela, investiranja, kakovost izvajanja dejavnosti, nepričakovani stroški v preteklem obračunskem obdobju itd.

Na podlagi cen vodarine in omrežnine za leto 2020 je opravljen izračun mesečnih stroškov za čiščenje in odvajanje komunalne odpadne vode za posamezno komunalno podjetje za štiričlansko družino, ki povprečno porabi 14 m³ vode mesečno.

$$\text{Mesečni strošek čiščenja in odvajanja vode} = \text{vodarina (EUR/m}^3\text{)} \quad (5) \\ * \text{ količina vode (m}^3\text{)} + \text{omrežnina (EUR)}$$

Mesečni strošek v KPZ = 0,7865 EUR/m³ * 14 m³ + 4,0569 EUR = 15,07 EUR/mesec

Mesečni strošek v KPT = 1,0323 EUR/m³ * 14 m³ + 6,4777 EUR = 20,92 EUR/mesec

Mesečni strošek v KPH = 0,8208 EUR/m³ * 14 m³ + 5,2052 EUR = 16,70 EUR/mesec

Mesečni strošek čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode za štiričlansko družino, ki porabi približno 14 m³ vode, znaša v Komunalnem podjetju Zagorje ob Savi 15,07 EUR, v Komunalnem podjetju Trbovlje 20,92 EUR in v Komunalnem podjetju Hrastnik 16,70 EUR. Med analiziranimi podjetji ima Komunalno podjetje Zagorje ob Savi najnižjo ceno, medtem ko ima Komunalno podjetje Trbovlje za 39 %, Komunalno podjetje Hrastnik pa za 10,8 % višjo ceno glede na Komunalno podjetje Zagorje ob Savi.

Tabela 11: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi

KPZ	2019	2020	Indeks 20/19
Vodarina (EUR/m³)	0,8639	1,0888	126,0
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	4,0576	4,0569	99,9
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	894.768	970.241	108,4
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	898.058	985.183	109,7
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	3.290	-14.942	-454,2

Vir: lastno delo.

Komunalno podjetje Zagorje ob Savi je ceno vodarine v dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode v letu 2020 zvišalo za 26 % v primerjavi z letom 2019 (tabela 11). Cena omrežnine je ostala skorajda nespremenjena, in sicer je bila v letu 2020 cena nižja za odstotek. Podjetje je imelo pri tej dejavnosti v letu 2019 pozitiven poslovni izid, in sicer je

znašal 3.290 EUR. V letu 2020 je imelo podjetje kljub zvišanju cen negativen poslovni izid zaradi še vedno prenizke lastne cene storitve in povečanja drugih stroškov.

Tabela 12: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode Komunalnega podjetja Trbovlje

KPT	2019	2020	Indeks 20/19
Vodarina (EUR/m³)	1,0383	1,0323	99,4
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	5,6498	6,4777	114,6
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	491.396	518.647	105,5
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	491.289	516.859	105,20
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	107	1.788	1.671,0

Vir: lastno delo.

V tabeli 12 je prikazana cena vodarine in omrežnine Komunalnega podjetja Trbovlje za leti 2019 in 2020. Iz tabele lahko razberemo, da so v podjetju povišali ceno omrežnine za 4,6 % in znižali ceno vodarine za 0,6 %. V podjetju so v obeh analiziranih letih poslovali pozitivno.

Tabela 13: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne odpadne vode Komunalnega podjetja Hrastnik

KPH	2019	2020	Indeks 20/19
Vodarina (EUR/m³)	0,8222	1,0523	127,9
Omrežnina (EUR/DN20/mesec)	5,1245	5,2052	101,6
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	393.325	430.878	109,5
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	397.872	438.708	110,3
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	-4.574	-7.830	171,2

Vir: lastno delo.

Komunalno podjetje Hrastnik je v letih 2019 in 2020 poslovalo negativno, saj je imelo v obeh letih več odhodkov kot prihodkov, kar je razvidno iz tabele 13. Kljub temu da se je cena vodarine zvišala za 27,9 % in cena omrežnine za 1,6 %, podjetje ni doseglo pozitivnega poslovanja.

4.3 Dejavnost zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov

Cene pri dejavnosti zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov so določene na podlagi Uredbe o metodologiji oblikovanja cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja, Ur. l. RS, št. 78/19. Oblikujejo se ločeno za storitve:

- zbiranja določenih vrst komunalnih odpadkov, ločene frakcije komunalnih in kosovnih odpadkov, ločeno zbiranje odpadne embalaže, biološko razgradljivih odpadkov in mešanih komunalnih odpadkov;
- obdelavo določenih vrst komunalnih odpadkov;
- odlaganje ostankov predelave in odstranjevanja odpadkov.

Tudi na položnici, ki jo prejme uporabnik dejavnosti, mora biti prikazano ločeno zaračunavanje za zbiranje MKO in BIO odpadkov. Cena je sestavljena iz cene javne infrastrukture in cene opravljanja storitve.

Cena mora biti postavljena tako, da so pokriti vsi stroški, ki nastanejo med opravljanjem dejavnosti. Ti stroški so (Komunala Hrastnik, 2021b):

- neposredni stroški materiala in storitev,
- neposredni stroški dela,
- drugi neposredni stroški,
- splošni proizvodjalni stroški,
- splošni nabavno-prodajni stroški,
- splošni upravni stroški,
- obresti financiranja storitev opravljanja javne službe,
- neposredni stroški prodaje ter
- drugi poslovni odhodki in donos na vložena potrebna osnovna sredstva.

Poleg tega se določi tudi ceno javne infrastrukture, v katero so vključeni (Komunala Hrastnik, 2021b):

- strošek amortizacije ali najema javne infrastrukture,
- strošek zavarovanja infrastrukture javne službe,
- stroški odškodnin za služnost in povzročeno škodo,
- finančna jamstva in
- odhodki financiranja.

Cena se določi na podlagi količine zbranih odpadkov v kg in se zaračuna glede na prostornino zabojnika ter število odvoza odpadkov.

Tabela 14: Primerjava cene dejavnosti zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov med komunalnimi podjetji za leto 2020

	Komunalno podjetje Zagorje ob Savi (KPZ)	Komunalno podjetje Trbovlje (KPT)	Komunalno podjetje Hrastnik (KPH)
Cena izvajanja dejavnosti MKO (EUR/kg)	0,1608	0,1696	0,1846
Javna infrastruktura MKO (EUR/kg)	0,0024	0,0014	0,0022
Cena izvajanja dejavnosti BIO (EUR/kg)	0,1776	0,1540	0,1837
Javna infrastruktura BIO (EUR/kg)	/	0,0013	0,0020

Vir: lastno delo.

Iz tabele 14, ki prikazuje primerjavo cen za leto 2020 med analiziranimi podjetji, je razvidno, da ima Komunalno podjetje Hrastnik najvišjo ceno za odvoz in zbiranje MKO, in sicer ta znaša 0,18465 EUR/kg, kar je za 8,8 % višja cena od najcenejšega podjetja v tej analizi. Komunalno podjetje Trbovlje ima v primerjavi s Komunalnim podjetjem Zagorje ob Savi višjo ceno zbiranja in odvoza MKO za 5,5 %.

Najvišjo ceno javne infrastrukture MKO ima Komunalno podjetje Zagorje ob Savi, in sicer ta znaša 0,0024 EUR/kg, Komunalno podjetje Hrastnik ima za 8,3 % nižjo, Komunalno podjetje Trbovlje pa za 41,74 % nižjo ceno kot Komunalno podjetje Zagorje ob Savi.

Pri ceni zbiranja in odvoza BIO odpadkov ima najnižjo ceno Komunalno podjetje Trbovlje, in sicer 0,1540 EUR/kg. Komunalno podjetje Zagorje ima za 15,3 %, Komunalno podjetje Hrastnik pa za 19,3 % višjo ceno v primerjavi s Komunalnim podjetjem Trbovlje.

Komunalno podjetje Zagorje ob Savi v letu 2020 nima opredeljene cene javne infrastrukture, saj ni imelo obračunskega amortizacijskega stroška infrastrukture in ne stroškov najema. Cena javne infrastrukture BIO Komunalnega podjetja Hrastnik je 0,0020 EUR/kg, medtem ko ima komunalno podjetje Trbovlje za 35 % nižjo ceno v primerjavi s Komunalnim podjetjem Hrastnik.

Izračun mesečnega stroška zbiranja in odvoza MKO za povprečno štiričlansko družino, ki na mesec zavrže 64 kg MKO odpadkov, je za leto 2020 v analiziranih komunalnih podjetjih naslednji:

$$\text{Mesečni strošek zbiranja in odvoza MKO} = \text{količina zavrženih odpadkov na mesec (kg)} * \text{cena zbiranja, odvoza in javne infrastrukture (EUR/kg)} \quad (6)$$

$$\text{Mesečni strošek v KPZ} = 64 \text{ kg} * 0,1632 \text{ EUR/kg} = 10,44 \text{ EUR/mesec}$$

$$\text{Mesečni strošek v KPT} = 64 \text{ kg} * 0,171 \text{ EUR/kg} = 10,94 \text{ EUR/mesec}$$

$$\text{Mesečni strošek v KPH} = 64 \text{ kg} * 0,1868 \text{ EUR/kg} = 11,96 \text{ EUR/mesec}$$

Na podlagi zgornjih izračunov je razvidno, da mesečni strošek za štiričlansko družino, ki povprečno zavrže 64 kg MKO, znaša v analiziranih podjetjih od dobrih 10 do slabih 12 EUR na mesec. Komunalno podjetje Hrastnik ima najvišjo ceno, in sicer štiričlanska družina iz Hrastnika mesečno plača 11,96 EUR/mesec, iz Trbovelj 10,94 EUR/mesec in iz Zagorja ob Savi 10,44 EUR/mesec.

Izračun mesečnega stroška zbiranja in odvoza BIO za povprečno štiričlansko družino, ki na mesec zavrže 32 kg BIO odpadkov, za leto 2020 v analiziranih komunalnih podjetjih dobimo na naslednji način:

$$\text{Mesečni strošek zbiranja in odvoza BIO} = \text{količina zavrženih odpadkov na mesec (kg)} * \text{cena zbiranja, odvoza in javne infrastrukture (EUR/kg)} \quad (7)$$

Mesečni strošek v KPZ = 32 kg * 0,1776 EUR/kg = 5,69 EUR/mesec

Mesečni strošek v KPT = 32 kg * 0,1553 EUR/kg = 4,91 EUR/mesec

Mesečni strošek v KPH = 32 kg * 0,1857 EUR/kg = 5,94 EUR/mesec

Komunalno podjetje Trbovlje ima pri zbiranju in odvozu BIO najnižjo postavljeno ceno. Komunalno podjetje Hrastnik ima za 20 % višjo ceno napram Komunalnemu podjetju Trbovlje. Povprečni mesečni strošek dejavnosti zbiranja in odvoza BIO v Komunalnem podjetju Zagorje ob Savi je za 16 % višji v primerjavi s Komunalnim podjetjem Trbovlje.

Iz tabele 15 je razvidna primerjava cen mešanih komunalnih odpadkov in bioloških odpadkov na kg v Komunalnem podjetju Zagorje ob Savi v letih 2019 in 2020. Iz tabele sledi, da je podjetje povečalo ceno za MKO za 1,9 % in ceno za BIO za 1,3 %. Kljub povišanju cen je podjetje poslovalo negativno, in sicer je imelo v letu 2020 v primerjavi z letom 2019 večjo izgubo za 48.992 EUR.

Tabela 15: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov Komunalnega podjetja Zagorje ob Savi

KPZ	2019	2020	Indeks 20/19
Izvajanje dejavnosti MKO (EUR/kg)	0,1578	0,1608	101,9
Javna infrastruktura MKO (EUR/kg)	0,0022	0,0024	109,1
Izvajanje dejavnosti BIO (EUR/kg)	0,1754	0,1776	101,3
Javna infrastruktura BIO (EUR/kg)	/	/	/
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	744.439	770.066	103,4
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	751.237	825.856	109,9
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	-6.798	-55.790	820,7

Vir: lastno delo.

Iz tabele 16 izhaja, da je Komunalno podjetje Trbovlje ceno na kg MKO v letu 2020 zvišalo za 8,5 % in za enak odstotek zvišalo tudi ceno BIO na kg. Podjetje je v letu 2019 pri dejavnosti ravnanja z odpadki imelo negativen poslovni izid v vrednosti 61 EUR. V letu 2020 je podjetje v tej dejavnosti poslovalo pozitivno, in sicer z dobičkom v višini 3.278 EUR.

Tabela 16: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov Komunalnega podjetja Trbovlje

KPT	2019	2020	Indeks 20/19
Izvajanje dejavnosti MKO (EUR/kg)	0,1563	0,1696	108,5
Javna infrastruktura MKO (EUR/kg)	0,0017	0,0014	82,4
Izvajanje dejavnosti BIO (EUR/kg)	0,1420	0,1540	108,5
Javna infrastruktura BIO (EUR/kg)	0,0013	0,0013	100
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	1.082.868	1.128.426	104,2

se nadaljuje

Tabela 16: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov Komunalnega podjetja Trbovlje (nad.)

KPT	2019	2020	Indeks 20/19
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	1.082.929	1.125.148	103,9
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	-61	3.278	-5.373,8

Vir: lastno delo.

Komunalno podjetje Hrastnik je v letu 2020 zvišalo ceno MKO na kg za 26,1 %, medtem pa se je cena bioloških odpadkov na kg zmanjšala za 0,2 %. Cena javne infrastrukture MKO je v primerjanih letih ostala nespremenjena, prav tako tudi pri BIO. Iz tabele 17 je razvidno, da je imelo Komunalno podjetje Hrastnik negativen poslovni izid iz dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov v obeh analiziranih letih, izguba pa se je v letu 2020 zmanjšala.

Tabela 17: Cena, prihodki, odhodki in poslovni izid dejavnosti zbiranja in odvoza MKO in BIO odpadkov Komunalnega podjetja Hrastnik

KPH	2019	2020	Indeks 20/19
Izvajanje dejavnosti MKO (EUR/kg)	0,1464	0,1846	126,1
Javna infrastruktura MKO (EUR/kg)	0,0022	0,0022	100
Izvajanje dejavnosti BIO (EUR/kg)	0,1840	0,1837	99,8
Javna infrastruktura BIO (EUR/kg)	0,0020	0,0020	100
Letni prihodek dejavnosti (v EUR)	413.946	485.134	117,2
Letni odhodek dejavnosti (v EUR)	425.230	489.785	115,2
Poslovni izid dejavnosti (v EUR)	-11.284	-4.648	41,2

Vir: lastno delo.

5 VZROKI ZA ODPSTOPANJE CEN KOMUNALNIH STORITEV MED PODJETJI

Z uvedbo Uredbe o metodologiji je bilo sprejeto, da se cene storitev v celoti prenesejo na lokalne skupnosti. Vse cene komunalnih storitev se oblikujejo na podlagi pričakovanih stroškov za prihodnje obračunsko obdobje. Cene, ki jih uporabniki komunalnih storitev plačujejo, se od občine do občine razlikujejo, kar je razvidno iz analize cen v tej nalogi. Na razlikovanje cen komunalnih storitev imajo vpliv naslednji dejavniki (Inštitut za javne službe, 2022):

- kakovost storitve,
- obseg infrastrukture,
- učinkovitost zagotavljanja storitve in
- prostorska urejenost in specifikacije oskrbovanega območja.

Ključni dejavniki povečevanja cen komunalnih storitev v zadnjem času so: hitra rast stroškov energentov in industrijskih proizvodov, stroški dela (zaradi povišanja minimalne plače), višje cene pogonskega goriva in rast zunanjih stroškov storitev (STA, 2022).

Tabela 18: Primerjava velikosti podjetja in mesečnih stroškov komunalnih storitev

Komunalno podjetje	Število zaposlenih	Mesečni strošek oskrbe s pitno vodo (v EUR)	Mesečni strošek čiščenja in odvajanja vode (v EUR)	Mesečni strošek zbiranja in odvoza MKO in BIO (v EUR)	Mesečni strošek komunalnih dejavnosti skupaj (v EUR)
Komunalno podjetje Zagorje ob Savi (KPZ)	78	12,58	15,07	16,13	43,78
Komunalno podjetje Trbovlje (KPT)	108	12,86	20,92	15,85	49,63
Komunalno podjetje Hrastnik (KPH)	41	15,21	16,70	17,90	49,81

Vir: lastno delo.

Tabela 18 prikazuje primerjavo števila zaposlenih v analiziranih podjetjih in primerjavo mesečnih stroškov storitev. Komunalno podjetje Trbovlje je v obravnavani analizi komunalnih podjetij po številu zaposlenih največje in ima 108 zaposlenih oseb. Komunalno podjetje Zagorje ob Savi ima 78 in Komunalno podjetje Hrastnik le 41 zaposlenih.

Iz tabele 18 je razvidno, da ima Komunalno podjetje Hrastnik, ki je med analiziranimi podjetji najmanjše podjetje, tudi najvišje mesečne stroške v vseh dejavnostih razen pri dejavnosti čiščenja in odvajanja vode, kjer ima Komunalno podjetje Trbovlje najvišjo ceno storitve.

Na podlagi analize (tabela 18) je razvidno, da med podjetji ni pretiranih razlik v mesečnih stroških uporabnikov storitev. Največja razlika v mesečnem strošku uporabnika storitve je pri dejavnosti čiščenja in odvajanja vode, kjer je razlika med najvišjo in najnižjo ceno 5,88 EUR. Mesečni strošek vseh treh dejavnosti je najnižji v Komunalnem podjetju Zagorje ob Savi in znaša 43,78 EUR, najvišji pa v Komunalnem podjetju Hrastnik, kjer je mesečni strošek 49,81 EUR. V Komunalnem podjetju Trbovlje je mesečni strošek vseh treh dejavnosti za 0,18 EUR nižji od Komunalnega podjetja Hrastnik. Mesečni strošek vseh treh dejavnosti za Komunalno podjetje Trbovlje je v letu 2020 znašal 49,63 EUR.

Na osnovi izdelane analize je za obravnavana komunalna podjetja razvidno, da velikost območja v določeni meri vpliva na razlike v stroških med komunalnimi podjetji in posledično na razlike v cenah izvedenih komunalnih storitev. Če je komunalno podjetje večje in ima veliko uporabnikov storitev, lahko postavi nižjo ceno storitev, saj ima ob izvajanju storitve nižje povprečne stroške. Primerjavo cen in ugotavljanje pristojnosti ekonomij obsega v določeni meri otežuje ugotovitev, da obravnavana podjetja ne dosegajo pozitivnega poslovnega izida v vseh analiziranih dejavnostih, kar pomeni, da cene ne pokrivajo vseh stroškov opravljanja posameznih komunalnih dejavnosti.

Cene komunalnih storitev po različnih komunalnih podjetjih so težko enake, saj se izvajajo ob različnih pogojih delovanja. Nekatera komunalna podjetja imajo npr. več stroškov s čiščenjem vode, medtem ko imajo ena podjetja boljša, druga slabša vodovodna omrežja ali opremo, s katero izvajajo komunalne storitve. S slabšimi vodovodnimi omrežji ali slabšo opremo je posledično več vzdrževalnih stroškov. To potem vpliva na končno ceno storitve, saj je treba pokriti vse stroške, ki nastanejo ob izvajanju storitve. V naslednjih letih se bodo cene komunalnih storitev še povečevale, predvsem zaradi podražitve energentov (Kosmač, 2022).

6 SKLEP

V zaključni strokovni nalogi je obravnavana primerjalna analiza cen komunalnih storitev komunalnih podjetij v Zasavski regiji. Ker komunalna podjetja izvajajo številne različne dejavnosti, je bila tudi raziskava zahtevnejša in obsežnejša. V nalogi so bile v primerjavo zajete najpomembnejše dejavnosti komunalnih podjetij in za lažjo raziskavo enake dejavnosti, ki jih podjetja izvajajo.

Komunalne dejavnosti spadajo med naravnomonopolne dejavnosti. Zaradi tega konkurenca v dejavnosti ni mogoča in je potrebna regulacija cen izvajalcev tovrstnih storitev. Pri regulaciji cen sta se uveljavila dva pristopa, in sicer regulacija stopnje donosa in zamejene cene. Za regulacijo stopnje donosa, ki izvira iz Združenih držav Amerike, velja, da država določi največjo dovoljeno stopnjo donosa, ki jo podjetje lahko dosega. Za regulacijo s pomočjo zamejenih cen, ki izvira iz Velike Britanije, pa država določa največje dovoljeno povečanje cen v naravnomonopolnih podjetjih, pri čemer se lahko cene povečajo za stopnjo inflacije, zmanjšano za del znižanja stroškov zaradi tehnološkega napredka. Pri zamejenih cenah država določi najvišjo ceno storitve, ki jo omeji za določeno obdobje, pri čemer imajo podjetja spodbudo za znižanje stroškov, saj se jim na ta način poveča dobiček, ki ga lahko v času trajanja regulativnega obdobja zadržijo v podjetju (Hrovatin, 2013).

Z uvedeno metodologijo določanja cen komunalnih storitev je poskrbljeno, da je postopek določanja cen komunalnih storitev v Sloveniji v vseh komunalnih podjetjih enak, medtem ko se cene komunalnih storitev med podjetji lahko razlikujejo. Metodologija ni pomembna le za pravično plačevanje za opravljanje storitev s strani uporabnikov storitev, temveč tudi za uspešno poslovanje komunalnih podjetij, da ne ustvarjajo pretiranega dobička ali izgube.

Leta 2013 je v veljavo stopila Uredba o metodologiji. Z njo je določena metodologija za oblikovanje cen komunalnih storitev, kamor sodijo oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalne in padavinske odpadne vode, zbiranje določenih vrst komunalnih odpadkov, obdelava določenih vrst komunalnih odpadkov in odlaganje ostankov predelave ali odstranjevanje komunalnih odpadkov. V uredbi so določeni normativi in ukrepi, ki se navezujejo na obračun cen storitev za uporabnike javnih služb. Skladno z uredbo je treba upoštevati standarde in ukrepe za opravljanje storitev. Poleg stroškov izvajanja dejavnosti je treba upoštevati tudi stroške javne infrastrukture in donos na osnovna sredstva, količino opravljenih storitev, prihodkov in stroškov podjetja ter izdelati elaborat o oblikovanju cen storitev v posamezni občini. Vse cene komunalnih storitev morajo biti postavljene na način, da se pokrijejo vsi stroški, povezani s storitvijo, poleg tega pa naj bi podjetje s storitvijo ustvarjalo tudi donos. V osnovi gre torej za regulacijo cen komunalnih dejavnosti po metodi regulacije stopnje donosa.

V analizo so bila zajeta tri komunalna podjetja, ki imajo svoj sedež v Zasavski regiji. Analizirana so bila Komunalno podjetje Zagorje ob Savi, Komunalno podjetje Trbovlje in Komunalno podjetje Hrastnik. Podjetja se razlikujejo po velikosti in obsegu dejavnosti. V analizo so bile zajete tri dejavnosti, in sicer dejavnost oskrbe s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode in dejavnost zbiranja ter odvoza mešanih in bioloških odpadkov. Poleg teh treh dejavnosti komunalna podjetja opravljajo še druge dejavnosti.

Komunalno podjetje Trbovlje je med analiziranimi podjetji največje in ima 108 zaposlenih oseb. Sledi mu Komunalno podjetje Zagorje ob Savi, ki ima 78 zaposlenih oseb, najmanjše podjetje v analizi pa je Komunalno podjetje Hrastnik, ki ima 41 zaposlenih oseb. Podjetja se nekoliko razlikujejo tudi po številu dejavnosti, ki jih izvajajo. Komunalno podjetje Zagorje ob Savi izvaja 14 različnih dejavnosti, medtem ko Komunalno podjetje Trbovlje 13 in Komunalno podjetje Hrastnik 12. Vsa analizirana podjetja imajo tudi različno število uporabnikov storitev zaradi različnega števila prebivalstva v občinah, v katerih izvajajo storitve.

Iz ZSN je možno sklepati, da cene komunalnih storitev ne morejo biti enake v vseh občinah zaradi številnih dejavnikov, ki vplivajo na ceno izvedene storitve. V analiziranih podjetjih prihaja do različno postavljenih cen storitev zaradi velikosti in obsega dejavnosti podjetij, različne oskrbovalne površine z njihovimi storitvami ter določenih specifik oskrbovalnih območij. Med analizirani podjetji ima Komunalno podjetje Hrastnik v skorajda vseh analiziranih dejavnostih razen v dejavnosti čiščenja in odvajanja vode postavljene najvišje cene storitev. Iz tega lahko sklepamo, da velikost podjetja vpliva na ceno storitev. Cene storitev v analiziranih podjetjih se razlikujejo, vendar do velikega odstopanja ne prihaja. Večje odstopanje je iz analize razvidno le pri dejavnosti čiščenja in odvajanja vode, kjer ima Komunalno podjetje Trbovlje najvišji mesečni strošek storitve in je ta v primerjavi z ostalima dvema podjetjema višji za približno 5 EUR. Med ostalimi dejavnostmi ni tako velikih razlik.

Iz analize poslovnih izidov posameznih dejavnosti v komunalnih podjetjih v Zasavski regiji je razvidno, da ima najboljše poslovanje Komunalno podjetje Trbovlje. V letu 2020 je poslovalo pozitivno v dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne vode ter v dejavnosti zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov, negativno poslovanje pa je imelo le pri dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Komunalno podjetje Zagorje ob Savi je imelo v letu 2020 negativno poslovanje pri dveh dejavnostih, in sicer pri dejavnosti čiščenja in odvajanja komunalne vode in v dejavnosti zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov, medtem pa je pozitivno poslovalo v dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Komunalno podjetje Hrastnik je v letu 2020 negativno poslovalo v vseh treh analiziranih dejavnostih. Na osnovi tega lahko sklepamo, da so cene komunalnih dejavnosti v analiziranih podjetjih prenizke, da bi v celoti pokrivalo vse stroške izvajanja dejavnosti, poleg tega pa sedanje cene podjetjem ne omogočajo doseganja normalnega donosa na kapital.

Na podlagi izvedene analize in povečane draginje ter zlasti povečanja cen energentov v zadnjih dveh letih lahko v prihodnje pričakujemo dvig cen komunalnih storitev. Pričakovani dvig cen je lahko nižji, če v podjetjih obstaja potencial za doseganje stroškovnih prihrankov in izboljšanje učinkovitosti poslovanja.

LITERATURA IN VIRI

1. Baldwin, R. in Cave, M. (1999). *Understanding regulation theory, strategy and practice*. Oxford University Press.
2. Grobiša, K. (2020). *Regulacija donosa kapitala v panogi distribucije električne energije v evropski uniji* (magistrsko delo). Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
3. Hrovatin, N. in Bailey, S. J. (2001). Implementing the European Commission's water pricing communication: cross-country perspectives. *Utilities Policy*, 10, 13–24.
4. Hrovatin, N. (2002). *Strategija razvoja lokalnih gospodarskih javnih služb v Sloveniji*. Svetovalni center.
5. Hrovatin, N. (2013). *Temelji mikroekonomije*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
6. Inštitut za javne službe. (2022). *Primerjalna analiza izvajanja gospodarske javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode za leto 2021*. https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2023/01/primerjalna-analiza_odvajanje-inciscenje-odpadne-vode_2021_zakljucno-porocilo.pdf
7. Klemenčič, T. (1997). *Komunalno gospodarstvo*. Svetovalni center.
8. Komunala Hrastnik. (2021a). *Letno poročilo za leto 2020*. <https://www.ksphrastnik.si/images/PDF2021/Letno%20poroc%CC%8Cilo%202020.pdf>
9. Komunala Hrastnik. (2021b). *Elaborati o oblikovanju obveznih in izbirnih občinskih gospodarskih služb v Občini Hrastnik*. https://www.ksphrastnik.si/images/PDF2021/ELABORAT_2021_16.6.pdf

10. Komunala Trbovlje. (2021). *Letno poročilo 2020*. <https://www.komunala-trbovlje.si/uploads/FOTO%20MATERIALI/Letno%20poro%C4%8Dilo/Letno%20poro%C4%8Dilo%202020%20komplet.pdf>
11. Komunala Zagorje ob Savi. (2021). *Letno poročilo za leto 2020*. Pridobljeno s https://www.komunala-zagorje.si/images/PDF/2020/Letno_porocilo_2020_Komunala_Zagorje.pdf
12. Kosmač, G. (2022, 26. maj). *Cene komunalnih storitev gredo navzgor*. Pridobljeno s <https://www.rtv slo.si/gospodarstvo/cene-komunalnih-storitev-gredo-navzgor-zupanc-glavni-krivec-so-podrazitve-energent-ov/628758>
13. Prašnikar, J. (1999). *Uvod v mikroekonomijo*. Gospodarski vestnik.
14. STA. (2022, 27. maj). *Vsesplošna draginja: neizogibno tudi povišanje cen komunalnih storitev?* N1. <https://n1info.si/novice/slovenija/vsesplosna-draginja-neizogibno-tudi-povisanje-cen-komunalnih-storitev/>
15. Tajnikar, M. (2006). *Mikroekonomija*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
16. Uredba o metodologiji oblikovanja cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja. Ur. l. RS, št. 87/12, 109/12, 76/19 in 44/22 - ZVO-2.
17. Zakon o gospodarskih javnih službah. Ur. l. RS, št. 32/93, 30/98 – ZZLPPO, 127/06 – ZJZP, 38/10 – ZUKN in 57/11 – ORZGJS40.
18. Zakon o varstvu okolja. Ur. l. RS, št. 44/22, 18/23 – ZDU-10 in 78/23 – ZUNPEOVE.